

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

de hele christus

Zou dat kunnen? Zou kerstfeest daarom zo populair kunnen zijn omdat het ook door half-gelovigen gevierd kan worden? Pasen is een veel christelijker feest. Goed, je kunt ook pasen geweld aan doen door er een voorjaarsfeest van te maken, zoals voor miljoenen kerst een mid-winterfeest is. Maar dat is heidens. Daar hebben we 't niet over.

Nee, we houden het christelijk en opperen dan de mogelijkheid dat kerst 't juist als half-christelijk feest zo goed doet. Je kunt immers met de geboren Jezus nog alle kanten uit. Als kind is Hij nog zo lekker oningevuld. Als kind kan Hij bijvoorbeeld nog de Christus van de Bergrede worden, de goede mens met zijn hoge idealen, de goeroe die van zijn leerlingen het uiterste vraagt.

Veel mensen denken dat ze van kerst uitgaande Jezus Christus kunnen modelleren en fatsoeneren naar hun eigen beeld en gelijkenis.

Bij pasen en pinksteren is dat allemaal veel onmogelijker. Je hebt dan immers te maken met Christus zoals Hij geworden is. Met dat aanstootgevende van zijn dood en opstanding. Daarom ben je op pasen wel met minder mensen, maar 't is een eerlijker feest.

De wijsheid van de Prediker zegt: de dag van iemands dood is beter dan de dag van iemands geboorte (7 : 1). Dat is geen uitspraak die van levensmoeheid

getuigt, maar juist in tegendeel wordt hier eer geboden aan de menselijke levenstijd. Die is niet ijdel in de Here. De mens die sterft heeft geleefd en daardoor is aan zijn naam een invulling gegeven. Dat is het betere in vergelijking met zijn geboorte, waarbij alles nog open en onduidelijk is.

Zo is ook de dag van Jezus' dood beter dan die van zijn geboorte. Het program dat in zijn naam ligt opgesloten: Jezus, Zaligmaker, - is dan afgewerkt, volbracht. We kunnen ons niet meer in Hem vergissen. Op die manier is goede vrijdag beter dan kerst. En pasen, hemelvaart en pinksteren sluiten zich daarbij aan.

Plotseling
stond een
engel des
Heren voor

hen en zij werden omstraald door de glorie des Heren, zodat zij door grote vrees werden bevangen. Maar de engel sprak tot hen: Vreest

niet, want zie, ik verkondig u 'n vreugdevolle boodschap die bestemd is voor heel het volk. Heden is u een Redder geboren, Christus de Heer!

Christus is daarin - tot een val en een opstanding van velen.

Geen sprake van dus dat kerst in de bijbel los verkrijgbaar zou zijn. Ook als de Schrift ons aanspoort te belijden dat Jezus Christus in het vlees gekomen is (1 Joh. 4 : 2), gaat het haar niet om dat moment van aankomst, waarop het goddelijke zich met het menselijke heeft verbonden. Even zou je dat kunnen denken en als je dat zinnetje in 't Engels of in het Duits moest vertalen dan zou je voor je besef dat woordje 'in' met 'into' moeten weergeven, of (in het Duits) met 'in' plus de vierde naamval, om de beweging van buitenaf naar binnen toe aan te geven.

Maar dat is de bedoeling niet. 'In het vlees' betekent bij Johannes 'als mens' en het komen in het vlees vat dus de hele zending van de Here Jezus samen, de kruisdood en de opstanding inbegrepen. Het is het komen door water en bloed, zoals 't verderop luidt (1 Joh. 5 : 6).

Nee, geïsoleerde aandacht voor het kerstgebeuren zoek je in de bijbel tevergeefs. Laat staan voor de gedachte dat 't voor de kerstvreugde ook maar beter is niet verder te kijken dan de krib lang is.

Het wonderlijke is juist dat de Schrift alles wetende van kribbe tot kruis toe, rond de geboorte van de Here Jezus toch zo uitbundig is. Zij wenst ons een vrolijk kerstfeest waar zelfs goede vrijdag in opgesloten zit.

Toch valt niet te ontkennen dat kerst in de bijbel gevierd wordt. Juist rondom de geboorte van de Here Jezus gonst 't van gezangen: Maria, Zacharia en Simeon - en vergeet ook de inleiding van het vierde evangelie niet.

Toch interesse voor het nog niet ingevulde begin? Vergis u niet! Zie de profetie in die liederen niet over 't hoofd. Want de Schrift is inderdaad niet zozeer geïnteresseerd bij de geboorte van de Heiland op zichzelf, los van de rest van zijn leven. Zoals eertijds het eerstelingen-offer de hele oogst vertegenwoordigde, zo is dat ook met de geboorte-geschiedenis het geval. De hele

Mijn getuige-deskundige rapport in de zaak van de Goeree's (3)

II.4. Maar zijn de Goeree's in die zin toch niet zeer gevaarlijk bezig geweest dat zij aan het verschrikkelijke van de holocaust een religieuze wijding gegeven hebben door het als een oordeel van God over het joodse volk te bestempelen? Weliswaar wordt dat oordeel van God over de Joden niet met zoveel woorden genoemd. De sátan wordt aangewezen als de moordenaar van het joodse volk. Maar toch is 't wel degelijk zo dat de satan die moord volbrengt in opdracht van God. Dat valt op te maken uit de volgende passage: „De moordenaar, zijn naam is duivel en satan, zal hen blijven achtervolgen totdat ze hun toevlucht zoeken bij Jezus Christus de Zoon van God. Totdat ze aanvaarden dat Hij zijn leven gegeven heeft om hun leven te redden. Totdat ze aanvaarden dat zijn bloed gevloeid heeft om hen van hun zonden te reinigen. Totdat ze de Messias erkennen” (het artikel 'Iedereen weet ervan').

De limiet die hier aan het vernietigingswerk gesteld wordt, ofwel: het bedoelde gevolg, kan nooit uit de koker van satan komen. Die heeft geen enkel positief doel met zijn moorden. Hier blijkt dus dat achter de satan iemand anders staat, die hem tot zijn optreden autoriseert. Die ander is God. Een Schriftplaats uit de uittochtsgeschiedenis kan de hier bedoelde theologische figuur verduidelijken: „En de HERE zal Egypte doortrekken om het te slaan; wanneer Hij dan het bloed aan de bovendorpel en aan de beide deurposten ziet, dan zal de HERE die deur voorbijgaan en de verderver niet toelaten in uw huizen te komen om te slaan” (Exodus 12:23). Beurtelings worden hier de Here God en de verderver (gelijk te stellen met de duivel) genoemd als degenen die het strafgericht over Egypte voltrekken. Bijgevolg: al noemen de Goeree's God niet expliciet als de voltrekker van het holocaust-gericht, impliciet is Hij wel terdege in hun voorstelling aanwezig.

En daarom nogmaals de vraag: geven de Goeree's niet een religieuze wijding aan de holocaust met hun impliciete stelling dat zich hier een goddelijk gericht voltrokken heeft? Geven ze daarmee toch geen voedsel aan een kruistochten-mentaliteit van 'God wil het', waardoor wat Hitler gedaan heeft op z'n minst minder erg wordt?

Dat moet toch tegengesproken worden. Juist door de rol van satan hier zo enkel te noemen en God als auctor ongenoemd te laten, willen de Goeree's dit misbruik van Gods naam voorkomen. Zo schat ik hun voorstelling in. Want inderdaad, ook als God door satan en dan verder door Hitler handelt, is het toch

**DOOR
H. DE JONG
AMSTERDAM**

niet zo dat God daardoor iets satanisch of iets nazistisch zou krijgen. De Bijbel zelf helpt ons hier de juiste onderscheidingen te maken. Waarbij te denken valt aan deze passage bij de profeet Jesaja waarin het gaat over Assyrië als bestraffend instrument in de handen van God, gericht tegen Israël: „Wee Assur, die de roede van mijn toorn is en in welks hand mijn gramschap is als een stok. Tegen een godvergeten volk zal Ik (die koning) zenden, en tegen de natie waarop Ik verbolgen ben, zal Ik hem ontbieden, om buit te behalen en roof te plegen en om het volk te vertrappen als slijk der straten. Doch hijzelf (Assur namelijk) bedoelt dit niet zo en zijn hart be-raamt dit niet zo, want hij heeft in de zin te verdelgen en talloze volken uit te roeien...”, en even verder: „Doch het zal geschieden, wanneer de Here zijn ganse werk (bedoeld is de straoefening) op de berg Sion en in Jeruzalem voleindigd heeft, dat Ik de vrucht der hooghartigheid van de koning van Assur bezoeken zal en de trots van zijn ho-vaardige ogen...” (Jesaja 10:5-7, 12).

Hier blijkt hoe zeer in de visie van de profeet Jesaja het handelen van de Here God van dat van de instrumenten die Hij hanteert, onderscheiden wordt, ja hoezeer dat handelen van die instrumen-ten ook zelf weer Gods misnoegen oproept en zijn toorn gaan-de maakt. Het handelen van de Here God en dat van Adolf Hitler kunnen dus onmogelijk kort

gesloten worden. Dat kan bijbels gesproken niet en de Goeree's kan zelfs geen suggestie in die richting verweten worden.

II.5. Wel kan bij dit alles de rechtmatige vraag opgeworpen worden of deze zaken, waarbij een behoorlijke mate van onderscheiding vereist is om ze goed te verstaan, nog wel *per folder* onder de mensen gebracht kunnen worden. Een verwijt van taktloosheid kan daarom naar de Goeree's toe terecht gemaakt worden.

Ook is hier de vraag buiten beschouwing gebleven of de evangelisten het gebeuren van de tweede wereldoorlog wel terecht als een straf over het joodse volk hebben voorgesteld. Zou dat bijvoorbeeld niet op z'n minst in een breder kader moeten zijn gebeurd, in die zin namelijk dat de gerichten van God over de verachting van zijn liefde in Jezus Christus geheel Europa getroffen hebben? Men kan toch moeilijk volhouden dat het van huis uit christelijke Europa in de tweede wereldoorlog buiten schot is gebleven. Als er gerichten voltrokken zijn, dan toch ook over onszelf. Het is waar dat het joodse volk in de tweede wereldoorlog extra zwaar geleden heeft en dat zou een rechtvaardiging kunnen zijn voor het met nadruk noemen van hen, maar een al-léén noemen van de Joden als door God gestraften valt in geen enkel opzicht te billijken.

II.6. Wie in het geheel niet wil weten van Gods straffende hand en de gedachte aan een goddelijk gericht radikaal afwijst, moet overwegen dat hij dan voor zijn deel aanleiding geeft tot het zoeken naar andere oorzaken voor het onbeschrijflijke lijden van juist het joodse volk. Oorzaken bijvoorbeeld als dat de Joden in de samenleving een economisch overwicht zouden hebben of dat hun grote begaafdheid de jaloezie van anderen zou opwekken - redeneringen die veel dichter bij het antisemitisme of racisme staan dan de geloofsmatige aanpak. De oorzaak wordt dan immers gezocht in eigenschappen die min of meer aan het Jood-zijn als zodanig inhaerent zijn. Men zou dus kunnen stellen dat de zienswijze van het echtpaar Goeree, in plaats van het anti-semitisme in de hand te werken, veeleer een alternatief voor anti-semitisme biedt. Of roept soms

het lot van het joodse volk de vraag niet op naar het waarom? Waarom juist zij bij uitstek? Gegeven die vraag moeten wij erop toezien dat het antwoord zo menselijk mogelijk uitvalt. Door (impliciet) te spreken van een goddelijk gericht geven de Goeree's inderdaad een menselijk antwoord, omdat ook anderen dan de Joden zich erdoor aangesproken kunnen voelen om als gewaarschuwde mensen verder te leven.

II.7. Het valt echter te vrezen dat deze redenering in de tegenwoordige tijd geen schijn van kans krijgt, en wel vooral omdat het jodendom (en zijn christelijke vrienden) vanuit een begrijpelijke overgevoeligheid elke kritische benadering aanvoelt als een aantasting van het Jood-zijn als zodanig. Met andere woorden: het jodendom vereenzelvigd zich zodanig met zijn religieuze opvattingen dat iedere kritiek op zijn religie als een rechtstreekse bedreiging van zijn voortbestaan beleefd wordt. De Joden zouden moeten beseffen en hun christelijke vrienden zouden hen eraan moeten herinneren dat zij zich op deze manier aan elke kritische benadering onttrekken. Dat is voor niemand goed en dus voor hen ook niet. Wij zullen Jood-zijn en joods geloven uit elkaar moeten blijven houden, omdat anders iedere geestelijke bestrijding van de joodse religie - welke voor het christelijk geloof wezenlijk is, zie onder II.1 - in de sfeer van de criminaliteit getrokken kan worden.

II.8. Ook het vaak gehoorde argument dat na 'Auschwitz' alles anders geworden is en dat bijvoorbeeld 'zending onder de Joden' die vroeger misschien nog kon, nu zeker niet meer kan, vermag niet echt te overtuigen. Evangelieverkondiging aan de Joden of aan anderen heeft nooit berust op enige voortreffelijkheid van mensen of van een cultuur maar op de opdracht van onze Heer. En Hij wist wel dat Hij de schat van het evangelie aan 'aarden vaten' toevertrouwde (II Korinthiërs 4:7). Wel verplicht ons het verleden bij de uitvoering van die opdracht tot nog meer bescheidenheid dan so wie so voor die taak al gepast is. Deze bescheidenheid mis ik bij de Goeree's pijnlijk. Maar is dat een zaak waar de rechter zich mee bezig moet houden?

Om genoemde redenen ben ik van oordeel dat wat de Goeree's geschreven hebben hen niet voor de wereldse rechter strafbaar stelt.

Amsterdam, 29 april 1986.

Opbouw - Een vereniging om lid van te worden!

Het blad Opbouw wordt uitgegeven door een vereniging: De persvereniging die dezelfde naam draagt. Die uitgave door een vereniging is opmerkelijk. Verreweg het grootste aantal bladen of periodieken wordt uitgegeven onder verantwoordelijkheid van een vennootschap die het uitgevervak beoefent of, wat ook vaak voorkomt, door een stichting die bepaalde ideële belangen nastreeft. Bij ons niet. Bij de oprichting in 1956 hebben de oprichters bewust gekozen voor de verenigingsstructuur en de motieven die toen golden gelden ook vandaag nog.

Er zijn drie redenen om lid te worden van de persvereniging Opbouw.

Reden nummer één is dat het een uitstekende manier is om een bedrag van f 25,- per jaar of meer te besteden aan een goed doel.

Er staan op dit moment ongeveer driehonderd leden van de persvereniging geregistreerd.

Er heeft een vergrijzing van het ledenbestand plaatsgevonden waardoor het ledenaantal door de jaren heen sterk verminderd is.

Er is na 1968/1969 geen specifieke actie gevoerd om het ledenbestand op peil te houden. Het gevolg is dat dit bestand is teruggelopen en daarmee ook de ontvangsten uit kontributies. Waarvoor dienen deze kontributies? Om een kleine financiële buffer te bouwen waardoor tijdelijke financiële tegenvallers bij de exploitatie van het blad kunnen worden opgevangen. Tevens dient deze buffer om bij tijd en wijle een extra uitgave te verzorgen, bijvoorbeeld een brochure of een extra nummer van het blad.

Een vereniging heeft een stukje eigen kapitaal nodig. Dat geldt ook voor Opbouw.

Het lijkt mij een prima bestemming voor een klein bedrag aan jaarlijkse kontributie.

Er is een tweede reden om lid te worden van de persvereniging Opbouw.

Opbouw heeft niet alleen behoefte aan een versterking van het financiële draagvlak, maar heeft vooral ook behoefte aan een versterking en spreiding van het persoonlijk draagvlak.

Opbouw is een blad dat fungeert als opinieblad binnen de Nederlands Gereformeerde kerken en daarbuiten.

Opbouw moet het blad zijn van de mensen die zich in de inhoud ervan herkennen. Onze Nederlands Gereformeerde kerken, hoe klein als kerkengroep zij ook moge zijn, kent niettemin een betrekkelijk grote verscheidenheid. Een verscheidenheid in de

DOOR J. G. VAN OORD DE MEERN

omvang van de gemeenten; een verscheidenheid in de samenstelling van de gemeente, en ook een verscheidenheid in geestelijk profiel. En diezelfde verscheidenheid treft men niet slechts aan onder de kerken maar ook onder de kerkmensen.

Welnu, Opbouw fungeert dan enerzijds als platform voor deze verscheidenheid, maar anderzijds ook heel sterk als herkenningmiddel en bindmiddel van deze kerkgemeenschap en van haar leden.

De herkenning van ja - dat zijn wij, dat is ons blad!

En daarom zijn er leden nodig van de vereniging die de uitgave

van dit blad mogelijk maken. Want het zou toch een duidelijke verarming in onze kerkgemeenschap zijn wanneer er niet zoiets bestond als een gemeenschappelijk persorgaan.

Wilt u die verdere verarming niet, wordt dan naast abonnee van Opbouw, ook lid van de vereniging die de uitgave verzorgt.

Er is een derde reden om lid te worden van de persvereniging.

Het lidmaatschap is een mogelijkheid en een middel om je verantwoordelijkheid voor het wel en wee van onze kerken en voor de versterking van het gereformeerde leven te beleven. Natuurlijk, er zijn andere mogelijkheden en andere middelen om je op je verantwoordelijkheid te laten aanspreken, maar dit is er toch ook één van.

Ik schreef al: de oprichters hebben bewust gekozen voor de verenigingsvorm want het is de meest geëigende vorm om al die mensen die bereid zijn het blad te dragen, die verantwoordelijkheid ook te laten gevoelen. Het zijn de leden die het bestuur benoemen en het zijn de leden die het bestuur kunnen aanspreken. Het zijn ook de leden die bij de

Inhoud

- 385 Drs H. de Jong/G. de Kruijf, De hele Christus
- 386 Drs H. de Jong, Mijn getuige-deskundige rapport in de zaak van de Goeree's (3 - slot)
- 387 Drs J. G. van Oord, Opbouw - Een vereniging om lid van te worden
- 387 Ds G. van den Brink, Pastorale Notities
- 388 D. W. L. Milo, Carol (De kleine trommelslager)
- 389 M. de Jonge, De Doleantie van 1886 en haar geschiedenis (2)
- 390 Drs P. J. van Kampen, Vreemdelingen binnen onze poorten (3b Samen Geloven)
- 392 Drs H. de Jong, Het heil is uit de Joden (slot)
- 393 W. van den Brink, Samen?!
- 394 P. C. van Wijk, Terloops ...
- 395 Drs O. Mooiweer, Persschouw

redactie kunnen appeleren, en het is de redactie die gehoor mag verwachten bij die leden.

Zo hebben wij destijds gekozen om met elkaar om te gaan, en wel op zeer goede gronden.

Ik besluit dit artikel. Het is niet goed dat Opbouw gerund wordt door alleen een bestuur.

Opbouw heeft een breed draagvlak nodig. De persvereniging Opbouw zou daarom graag driehonderd nieuwe leden in haar midden welkom willen heten.

Geboren in Harkema

Kinderen en schilders situeren de heilige geschiedenissen in hun eigen omgeving.

Toen ik vijf was dacht ik dat Golgotha moest liggen op het geheimzinnige stuk land, waar ik nooit mocht of kon komen, achter de Groen van Prinstererschool, tussen de Zuidvliet en de Noordvliet in Maassluis.

Wie op een regenachtige vakantiedag in Zwitserland schilderijen gaat bekijken in het Kunst Museum in Bern ziet dat mensen als Niklaus Manuel (15-16e eeuw) de Here Jezus geboren laten worden en laten sterven rond de Thunersee.

Zo heb ik vroeger de Kerstgeschiedenis geplaatst in Harkema (Fr.). Dat is nu een welvarend dorp. Toen was het de streek van messentrekkers en krotten en grote armoede. Waterleiding was er nog niet. Sommige wegen waren nog niet bestraat. Er was geen Groene Kruis, geen kleuterbureau, geen huishoudschool. Weinig hygiëne.

Toen werd onze eerste dochter geboren, een Kerstkind. Tussen twee maal vier preken door,

Pastorale Notities

DOOR G. VANDEN BRINK ROTTERDAM

want 1e Kerstdag viel in 1953 op zaterdag. Alles verliep voorspoedig. We hadden hulp van een gediplomeerde verpleegster en van de arts uit een naburig dorp. En een huis vol gelukkige mensen. De baby lag te dromen in een prachtig wiegje op een eigen kamertje.

Alleen onze huisarts was boos, toen hij van vakantie terugkwam en merkte dat alles bij ons gepasseerd was. Nu had hij eindelijk eens een normale bevalling en nu liep hij die nog mis! Toen kwamen de verhalen, die we gedeeltelijk al kenden: In Harkema had hij dikwijls geen enkele assistentie bij bevallingen. En vaak was er niets klaar gemaakt. Als het kind geboren was zocht de dokter een teitje om het in te leggen. Soms moest hij werken bij het licht van een zaklantaarn. Kort gele-

den werd hij bij de bevalling geassisteerd door het oudste dochttertje, 13 jaar, die de stal-lantaarn hoog hield. De Vader zat in 't gevang in Leeuwarden. Hij had het kindje in een sinaasappelkistje gelegd! In die dagen had ik een dag-droom: Jozef en Maria kwamen voorbij en belden aan: ze zagen er uit als mensen van Harkema. Natuurlijk was er bij ons geen plaats. Trouwens: de Zoon van God wilde ook niet wezen in een dejtige pastorie. Hij koos Harkema - om dáár zijn sinaasappelkistie neer te zetten en te komen onder de mensen.

Deze „droom” (want hoe kort duurt zo'n fantasie-voorstelling?) bracht een totaal nieuw waardeoordeel over Harkema. Tot voor kort was het: mijn „Galilea der heidenen!” Als ik er ná dien doorheen fietste bleef altijd de connotatie met dit kerstvisioen. Het was: het land dat de Heer koos.

„Gij kent immers de genade van onze Here Jezus Christus, dat Hij om uwentwil arm geworden is, terwijl Hij rijk was, omdat gij door zijn armoede rijk zoudt worden”, 2 Kor. 8 : 9.

D. W. L. Milo
Dalmally

CAROL

De kleine trommelslager

Van alle christelijke feesten wordt het Kerstfeest wel het hoogste gewaardeerd, vanwege zijn blijde combinatie van religieuze viering en sociale tradities. Elk jaar opnieuw wordt de geboorte van Jezus Christus uitgeroepen met vreugde, met kerkdiensten, gebeden en kerstliederen, en poëzie en beeldende kunst, thuis en in samenkomsten - en dat gepaard met een brede scala van kerstgebruiken.

De voorgaande uitspraak komt niet van een kansel, niet uit een kerkblad, maar uit een folder waarmee de Britse Post-rijen haar serie kerstzegels-1986 aankondigen. Het is hier namelijk heel gebruikelijk, in officiële publicaties ronduit te spreken over de historische geboorte van onze Heiland. Op dit punt althans kunnen veel landen iets van dit eilandrijk leren.

Op andere punten - dit moet eerlijkheidshalve ook worden genoemd - is het traditionalisme hier vaak sterker dan het persoonlijk geloof. De uitbundige kerstviering is inderdaad meer sociaal dan religieus: een prins of prinses ontsteekt de feestverlichting in London, de middenstand wil het jaar nog even goed maken, de winkeliers bieden onbeschaamde kerstkoopjes, de banken geven speciale credieten, en alle families steken zich diep in de schuld, zelfs als de kerstschuld van het vorige jaar nog niet is afgewikkeld...

Dit geconstateerd zijnde kunnen we verder gaan met wat bij ons thema past: het dichten, schrijven, componeren en zingen van kerstliederen, die in dit land gaarne *carols* heten. Een carol is een lied, een ballade, verhaal of legende, die in het kerstgebeuren zijn begin nam, om verder te gaan op eigen compas. Soms is er maar weinig heilige historie aan te vinden. Maar soms ook ademt zo'n carol een kinderlijke bewogenheid, liefde tot het Kerstkindeke, die de moeite van het nadenken loont.

Die carols ontstonden lang voor de middeleeuwen, toen de kerkelijke zang, meestal in het latijn, langs de gemeenten bleek heen te gaan. Die gemeenten eisten haar eigen aandeel in de kerstviering op: ze gingen op de kerkelijke melodieën eigen teksten zingen. Zo ontstonden de mengvormen. Een bekend en fraai voorbeeld van die mengvorm is het vroegduitse „In dulci jubilo”, met zachte jubel. De tekst luidt:

*In dulci jubilo,
nun singet und sagt so:
unseres Herzens Wonne
leit in praesepio,
und leuchtet wie die Sonne
in matris gremio.
Alpha es et O,
alpha es et O.*

Een ander overbekend voorbeeld van een kerstvertelling is die van Charles Dickens, „A Christmas Carol”. Het (niet gezongen) verhaal gaat over een vrekkelig zakenman, die bij het kerstfeest zijn onsociale levenswijze inzag, veranderde, en zijn arme klerk - die bij een kaars moest lezen en schrijven en zich tevens verwarmen - een forse verhoging en een beter bestaan gaf. U ziet hier de kerstboekjes voor de zondagsscholen ontstaan.

Op de manier van de mengvormen hebben de „leken” in Wales en Ierland, in Schotland en Engeland de eeuwen door hun eigen kerstballaden gemaakt. Elke eeuw gaf zijn eigen karakter aan de carols. Soms zijn er wedstrijden voor scholen gehouden; het resultaat is dan vaak kinderlijk - maar soms ook verrassend, veelbelovend of ontroerend.

Vandaag geven we een kleine Schotse carol door, die door Katherina Davis, Henry Onorati en Harry Simeone gezamenlijk is geschreven. Deze carol is hier zeer geliefd en heet

„The little Drummerboy”. U kunt hem horen voorgedragen door koor, solisten, orkest en zelfs door Pipe- en drumbands. De tekst luidt:

*Come, they told me, parum pum pum pum,
our newborn king to see, parum pum pum pum,
our finest gifts to bring, parum pum pum pum,
to lay before the king, parum pum pum pum,
rum pum pum pum, rum pum pum pum,
so to honour Him, parum pum pum pum,
when we come.*

*Baby Jesus, parum pum pum pum,
I am a poor boy too, parum enz.
I have no gift to bring...
that's fit to give a king...
Shall I play for you...
on my drum?*

*Mary nodded, parum pum pum pum,
the Ox and Lamb kept time...
I played my drum for Him...
I played my best for Him...
Then He smiled at me, ...
me and my drum.*

Mag het even vrij vertaald worden? „Ga mee, zeiden ze, onze nieuwgeboren koning bezoeken. We leggen onze geschenken voor hem neer en eren hem als we komen. - Kindje Jezus, ik ben ook maar een arme jongen, ik heb geen geschenken die bij een koning passen. Maar zal ik voor je op mijn trommel spelen? - Maria knikte, os en schaap zwaaiden de maat en ik sloeg de trommel voor Hem, deed mijn best voor Hem. Toen glimlachte Hij tegen mij, tegen mij en mijn trommel!”

Zoals u merkt loopt elke regel uit op de trommelslag *parum pum pum pum*. Dat geeft aan de carol een marciaal karakter; geeft het geheel ook een sterke constructie, een eenheid, vastbeslotenheid en... aan het slot een dankbare verwondering. De laatste drie woorden vind ik het mooist van alles: de jongen is niet trots of verwaand - maar deelt de dank van het Christuskind samen met zijn trommel. Het doet denken aan César Franck, die na een kerkdienst zijn orgelklavier kon kussen.

We moesten het muziekbeeld verkleinen, om binnen de perken te blijven. Maar als u het lied wilt zingen en spelen (u moest het maar doen) dan laat het zich gemakkelijk met een kopieerapparaat vergroten. U kunt het ook overschrijven. En veel genoeg.

THE LITTLE DRUMMER BOY

Lyrics and melody by Katherine Davis, Henry Onorati, and Harry Simeone

moderato *piano* *harm.*
Dick Milo, 1985

1. Come, they told me, parum pum pum pum — Our newborn king to see, parum pum pum pum —
2. Baby Jesus, parum „ „ „ — I am a poor boy too, parum „ „ „ —
3. Mary nodded, parum „ „ „ — The Ox and Lamb kept time, „ „ „ —
Our finest gifts to bring, parum pum pum pum — To lay before the king, parum pum pum pum —
I have no gift to bring, „ „ „ — That's fit to give a king, „ „ „ —
I played my drum for Him, parum „ „ „ — I played my best for Him, „ „ „ —
So to honour Him, parum pum pum pum — When we come —
Shall I play for you, parum „ „ „ — On my drum?

Then He smiled at me, parum pum „ „ „ — Me and my drum!

De Doleantie van 1886 en haar geschiedenis (2)

Nadat we in de bespreking van dit boek de veranderende samenleving van de vorige eeuw voorgeschoteld kregen en vervolgens een tekening van kerk en godsdienst in de jaren 1870-1890, kunnen we enige aandacht geven aan „De ontstaansgeschiedenis van de Doleantie in Amsterdam”.

Dit hoofdstuk is van de hand van drs C. H. W. van den Berg, Ned. Hervormd predikant te Lexmond en Ameide. „Amsterdam, daar is de Doleantie geboren” (76). Daar giste in de jaren 1860-1886 een nieuwe tijd. In kerkeraad en gemeente werd gepoogd de invloed van het modernisme tegen te staan. In de aanvang was er bij de orthodoxe groep wel enige reserve tegen die strijd, mogelijk meer nog tegen de te vrezen gevolgen daarvan. Want het „patronaat van de opnieuw orthodoxe kerk over het volk” (77) moest behouden blijven. Dat nu gaf op den duur een aanzienlijk verschil met dat deel van de gemeente, dat zich „gereformeerd” noemde en zich in de kerk hoe langer hoe minder thuis voelde. „Voor hun geloofsbeleving was daar te weinig of geen ruimte” (78). Dr Kuyper, in 1870 predikant te Amsterdam geworden, verwoordde dat steeds duidelijker. Hij onderrichtte uit de Schriften, wees op de belijdenis van de kerk en riep op tot trouw aan haar Heer. Zijn prediking en die van enkele collega's sprak de gemeente aan. In „De Standaard” en „De Heraut” (resp. a.r. dagblad en kerkelijk weekblad) gaf hij verder onderwijs en voorlichting; verschillende van

DOOR M. DE JONGE VOORBURG

zijn artikelen verschenen daarna in brochurevorm; ze werden gelezen en grif verkocht. Dat plaatselijk gebeuren is nauwgezet getekend.

Op twee punten is toen het slepende conflict tot uitbarsting gekomen. 't Eerste was, dat de Ned. Hervormde gemeente te Kootwijk een beroep uitbracht op kandidaat J. H. Houtzagers, de eerste die aan de jonge V.U. in de theologie afstudeerde. De officiële kerk erkende deze instelling niet als opleidingsinstituut en de kerkelijke besturen verzetten zich derhalve tegen examinatie, bevestiging en intrede van deze kandidaat. Dat leidde op de Veluwe tot een breuk met het synodaal bestuur en Amsterdam werd daar bij betrokken.

Het tweede conflict speelde zich in Amsterdam zelf af, waar de kerkeraad een aantal vrijzinnige jongelui niet toeliet tot belijdenis doen en hen daarmede de toegang tot het Avondmaal weigerde. Toen deze groep elders belijdenis wilde afleggen, verstrekte

de Amsterdamse kerkeraad daarvoor geen attest. Dat konden de kerkelijke besturen niet over hun kant laten gaan, ze eisten dat het alsnog zou gebeuren, droegen de kerkeraad op zorg te dragen dat de gevraagde attesten verleend werden. Nu was er óók reeds wrijving met die besturen over bezit en beheer van de kerkelijke goederen en daaruit was reeds in januari '86 de schorsing van 80 kerkeraadsleden voortgevloeid. Dat alles samen leidde tot het besluit van de (geschors- te) kerkeraad „tot afwijping van het juk der synodale hiërarchie en tot het weer in werking laten treden van de Dordtse kerken- ordening” (103).

Hoe scherp de tegenstellingen in Amsterdam waren, tekent de schrijver met een uitspraak van dr Kuyper over de kwalen, waaraan de kerk leed. Over de prediking zei hij bijv. dat „achtereenvolgens alle heiligheden des Heeren openlijk van onze kansels aangerand en gelochend zijn en nog worden”, wat leidt tot slecht kerkbezoek, het wegblijven van het avondmaal, de ontheiliging van de sacramenten en de sabbath, het ontbreken van de tucht, het uit handen geven van de armenzorg, het gemis aan persoonlijke zielszorg en nog veel meer (104).

Hoofdstuk IV „De Doleantie in den lande. Uitbreiding en consolidatie” is van de hand van drs W. Bakker (docent kerkgeschiedenis aan de V.U.). Hij beschrijft hoe de kerkelijke strijd ook buiten Amsterdam ontstond en hoe vanuit verschillende gemeenten contacten met die van de hoofdstad en met elkaar tot stand kwamen. Dr Kuyper was de organiserende, centrale figuur, ook door zijn voorlichting in genoemde bladen. Maar hij niet enkel. Op de Veluwe werkte bijv. mr. dr W. van den Bergh, predikant te Voorthuizen, die zich al eerder met zijn kerkeraad tegen de kerkelijke besturen en de reglementen verzette. Aanvankelijk ondervond die strijd weinig of geen bijval in den lande, maar nadat in het voorjaar van 1887 te Amsterdam een „Kerkelijk congres” was gehouden om samen te beraadslagen hoe verder te gaan, kwam landelijk het conflict in een stroomversnelling. Medio 1887 kon reeds een „Synodaal convent” te Rotterdam bijeenkomen, waar 71 kerken vertegenwoordigd waren en medio augustus van

dat jaar was het aantal uitgetreden gemeenten reeds meer dan honderd.

Als factoren, die de uitbreiding van de Doleantie beïnvloed hebben, noemt de schrijver allereerst de figuur van dr A. Kuyper, een strijder. Dan vervolgens het verzet van de kerkelijke bestuursorganen tegen te gereformeerde belijdenis. De synode had n.b. voorgeschreven dat a.s. predikanten beloven moesten „als dienaar des Woords de belangen van het Godsrijk te bevorderen”, „een dieptepunt in de geschiedenis van de Ned. Hervormde kerk” (129).

Voorts kozen vele jongere predikanten de zijde van Kuyper en ook bij de gemeenten vond zijn optreden een goede weerklank. Eindelijk onder besturen en reglementen uit.

Tenslotte: in de 25 jaar, die aan de Doleantie voorafgingen, was er al veel activiteit ontplooid om de gereformeerde belijdenis(geschriften) te doen kennen. Er was een „Vereniging van vrienden der Waarheid” en ook een „Confessionele vereniging”. Deze hebben (onbedoeld) er toe bijgedragen dat velen zich van de Ned. Herv. kerk verwijderden en naar de Dolerende kerken overgingen. Deze hadden inmiddels de naam Nederduits Gereformeerde kerken (dolerend) aangenomen.

Aan de strijd om de kerkelijke goederen, met name die om de gebouwen, gaan we nu maar voorbij.

In hoofdstuk V geeft dr P. L. Schram (docent kerk- en dogmengeschiedenis aan de R.U. te Utrecht) een tekening van wat er in die jaren van strijd aan publicaties naar buiten kwam: in preken, brochures, periodieken. Hij noemt zijn bijdrage „Lezen en leven” en duidt daarmee tevens aan hoe die oude geschriften ons direct betrekken bij de strijd uit die dagen. De diepgang van het conflict - ook het beleven daarvan - komt in die publicaties sterk naar voren. Niet wat over mensen en hun handelen gezegd wordt, nee zichzelf spreken daarin tot ons.

Wat is er in die jaren veel van de pers gekomen: stichtelijke werkjes en werken, strijdschriften, maar ook bijv. een herziene bijbelvertaling (de Statenvertaling in het toen gebruikelijke Nederlands). Daarmede werd de basis gelegd voor de ontplooiing, die de gereformeerde kring deed zien.

Dit hoofdstuk roept voor de ouden herinneringen op aan wat zij in 1944 e.v. jaren hebben moeten ondervinden.

Hoofdstuk VI is van de hand van dr W. Nijenhuis (em. hoogleraar

Dit is de tijd

*Dit is de tijd. Je mag zeven keer raden.
Zeven maal zevenig keer heb je tijd
om gissend en missend, door schande en schade
wijs, te ontkomen aan de kwade
droom van de wenteltrap eeuwigheid.*

*Dit is de tijd, de tijd om te zorgen,
zorgende staan met je rug naar het vuur,
bloot aan de dood, in het leven geborgen,
lezen de schaduwen van morgen
spelender- spellenderwijs op de muur.*

*Dit is de tijd. God zelf staat zonder
zich te verroeren andersom.
Dit is de tijd. Er gebeurt geen wonder,
maar Hij telt langzaam van één tot honderd,
tot honderdtien ... en dan: „Ik kom”.*

Jan Wit

kerk- en dogmengeschiedenis aan de R.U., Groningen) en handelt over „De Nederlandse Hervormde kerk en de Doleantie”. Hij laat zien hoe de verschillende richtingen in de kerk (en dat waren er meer dan de twee reeds genoemde, modernen en orthodoxen) reageerden op de activiteiten, die uitmondten in de Doleantie. „Verstoring van orde en rust” was dikwijls reden voor schorsing van ambtsdragers. Ook wel werd zo maar het lidmaatschap van de gemeente ontnomen aan hen, die overwogen „met de Doleantie mee te gaan” (183).

In deze bijdrage is het conflict van dr Ph. J. Hoedemaker met dr A. Kuiper getekend. Beide waren predikant in de Ned. Hervormde kerk, beide hoogleraar aan de V.U. Maar ze verschilden sterk in de keuze van de te volgen weg. Eerstgenoemde wilde de bestuursorganisatie van de kerk prioriteit geven (terugkeer tot plaatselijke zelfstandigheid van de gemeente, kerkelijke gemeenschap op basis van de Gereformeerde belijdenisgeschriften), opdat daaruit het herstel van het belijdend karakter van de hele kerkgemeenschap zou volgen. Dr Kuiper wilde echter de omgekeerde weg bewandelen. Uitgaande van de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente zocht hij naar een confederatief verband van Schriftgetrouwe gemeenten en als akkoord van kerkelijke gemeenschap zouden dan de gereformeerde belijdenisgeschriften gelden. Hoedemaker weigerde deze weg in te gaan, hij vreesde dat die zou leiden tot een scheiding binnen de vaderlandse kerk (188).

Typerend is wat dr Nijenhuis als conclusie aan zijn bijdrage verbindt: „De reactie der hoge en lage kerkelijke besturen op de Doleantie was regentesk, burgerlijk en formalistisch. Men beoogde slechts de handhaving van rust en orde en het bijeenhouden der elkaar bestrijdende richtingen door het vermijden van inhoudelijke uitspraken over be-

lijdenis en kerkorde. De vigerende reglementen werden toegepast. Waar wijzigingen voorgesteld werden, bedoelden deze slechts de vrijblijvendheid zo mogelijk nog te vergroten” (201).

In het volgende nummer komt het laatste deel van deze boekbespreking: een overzicht van de laatste twee hoofdstukken van het boek, gevolgd door een kritische beoordeling.

Vreemdelingen binnen onze poorten

3b. Samen Geloven?

Zou het zijn, dat er maar één bekering is: die tot God? Ik heb geleerd van de moslims dat God niet alleen de God van de (westerse) christenen is, maar Hij die hemel en aarde gemaakt heeft. Daar, in het belijden van deze God ligt de wortel van de verwantschap... Ik heb dat wat ons bindt intenser ervaren dan dat wat ons scheidt. Samen moeten we ons oefenen in overgave aan God.

Verslag in „Begrip”, maart-april 1984

Een andere kijk

De vorige keer werd een drietal scribenten - kort of uitvoeriger - aan het woord gelaten. Allen kwamen ze - ondanks wezenlijke verschillen die ik in hun opvattingen vermoed - uit de „theologisch behoudende” hoek. Hetzij bevindelijk-orthodox (Kole, een prominent lid van de Gereformeerde Gemeenten), hetzij „Bijbelgetrouw” (Kerkhof, lid van onze kerken en o.a. sterk verbonden met de Evangelische Hogeschool), hetzij „chiliasistisch” (Baar, wiens boek bij dezelfde uitgeverij verscheen als Hal Lindsey's werk) ze hebben gemeen dat ze de Islam primair als dreiging zien. Als een politiek gevaar, maar zeker ook als een geestelijk gevaar dat het (toch al wegzakkende) Westen bedreigt.

In dit artikel een totaal andere kijk op de Islam, die ik - net als vorige week - zonder commentaar weergeef.

Deze visie komt veel meer uit de kringen van de grote Protes-

DOOR
P. J. VAN KAMPEN
ZEIST

tantse Kerken en de Kerk van Rome. Deze visie vindt men - zij het in diverse schakeringen - terug in publikaties van de Raad van Kerken, in zijn diverse commissierapporten. Deze visie zal door menigeen als „oecumenisch” worden omschreven.

Pluraal

Uitgangspunt in die visie is dat Moslims *gelovigen* zijn, met wie wij christenen in een plurale samenleving een aantal dingen gemeenschappelijk hebben.

Anders geloven, Samen Leven, is de titel van een niet al te dikke, maar zeer belangwekkende brochure die de „sektie relatie Wereldgodsdiensten van de Raad van Kerken in Nederland” medio 1982 uitgaf. Het plurale gezichtspunt, dat we „op elkaar zijn aangewezen” komt in die titel al naar voren. De oorspronkelijk gesuggereerde titel, „Samen geloven”, sprak in dezen nog duidelijker taal.

De ondertitel van de brochure, „Handreiking voor ontmoeting tussen christenen en moslims in Nederland” geeft ook het doel aan: „ontmoeting” wordt nagestreefd en geenszins in de eerste plaats confrontatie, botsing.

Pelgrims

Nergens hebt ik, geloof ik, deze visie scherper geformuleerd gelezen dan in die brochure, in een gedeelte met de titel „Samen

Pelgrims naar het Rijk Gods”. Ik citeer het gehele stuk:

„De tijd lijkt voorbij dat christenen hun houding ten aanzien van de anders-gelovigen in Nederland en hier concreet ten aanzien van de moslims nog langer kunnen bepalen zonder deze mensen daar zelf in te betrekken. Veel christenen voelen zich immers door de aanwezigheid van moslims in eigen stad, dorp, straat en werkplaats uitgedaagd om opnieuw over hun eigen geloofsovertuiging te gaan nadenken. Op hun beurt voelen moslims zich door hun contacten met christenen genoodzaakt tot een bepaling van de eigen godsdienstige plaats in de Nederlandse samenleving te komen.

Wat moeten christenen met deze nieuwe situatie aan? In een poging een antwoord te geven op deze indringende vraag wordt de volgende opvatting meer en meer naar voren gebracht.

Het geloof van christenen, dat God alle mensen naar zijn beeld en gelijkenis heeft geschapen, dat Hij de gehele geschiedenis door met alle mensen verbonden is gebleven, dat Hij in Jezus Christus aan alle mensen verlossing aanzegde, juist dit geloof daagt de christenen uit om in openheid en respect met onze moslimse landgenoten in gesprek te gaan over ieders antwoord op de vraag hoe het staat met de verhouding tussen God en mens. Bevat de bijbel niet voldoende aanwijzingen om aan deze opvatting bestuursrecht te verlenen? Het verhaal van de schepping, het verbond van de Heer met Noach en Abraham en het bezoek van de drie mannen aan Abraham bij de eik van Mamre geven aan hoe God steeds weer de mens tegemoet treedt en met hem in gesprek blijft. Daarbij bezocht Hij zijn gesprekspartners niet alleen binnen Israël, maar evenzeer daarbuiten, in mensen zoals Ruth en Job.

In de geboorte van Jezus komt tot uitdrukking hoe God met ons mensen wil zijn, als een van de onzen. Jezus grijpt de mogelijkheden om met niet-joden in gesprek te komen van harte aan, zoals met de Kananese vrouw (Mt. 15 : 21-28; Mc. 7 : 24-30) en de honderdman van het Romeinse bezettingsleger (Luc. 7 : 1-10; Mt. 8 : 5-13; Joh. 4 : 46-54).

Jezus wijst ons niet de weg in het isolement, maar de weg naar een open ontmoeting. Hij laat zich ter verantwoording roepen en legt getuigenis af van de hoop waaruit hij leeft. Hij prijst het geloof van de Kananese vrouw

„En alzoo zijn de gecommitteerde opzieners gescheiden, vermanende de kerken in dezen lande met ernst, op te staan uit den slaap, waarin ze tot dusver verzonken lagen, en weer, als geroepene kerken des Heeren, het schepsel voor niets te achten, Gode alleen alle eer te geven, en te staan naar bereidvaardige onderwerping aan het Woord des Heeren, die, door geen geboden of ordonantiën van mensen ooit krachteloos te maken, vrucht is van de inwerking des Heiligen Geestes, en daarom lieflijk voor God.”

Uit de resolutie van een vergadering van ambtsdragers, die te Amsterdam bijeenkwamen op 11 april 1883 om de kerkelijke situatie te bespreken.

en van de Romeinse officier. Zo omgaan met de vreemdelingen in ons midden reikt verder dan elkaar aanvaarden en verdragen alleen.

Een dergelijke ontmoeting tussen christenen en moslims op godsdienstig gebied vraagt van de christenen een andere houding ten aanzien van mensen die de islam aanhangen. Wat de uitkomst daarvan zal zijn, staat niet bij voorbaat vast. De christenen lieten zich tegenover hen te vaak kennen als dé erfgenamen van Gods openbaring, als de enigen die door Jezus Christus waren verlost, als herauten die opriepen zich te bekeren, tot hun eigen kerk, wel te verstaan.

Hebben deze pretenties hun goed bedoelde pogingen om te getuigen van de God van Jezus Christus misschien niet meer in de weg gestaan dan zij zelf beseffen? De blijvende aanwezigheid van moslims in Nederland daagt de christenen uit op deze pretenties terug te komen, ze ter discussie te stellen en opnieuw te doordenken. Maar is dat vanuit de christelijke geloofsovertuiging mogelijk en hoe dan?

Het is in het christendom steeds een vast gegeven gebleven, dat God van de schepping af aan het verbond met de mensen heeft vastgehouden. Hij was en is nog actief betrokken op het heil van alle mensen en trekt daartoe met hen mee door de geschiedenis. Voortdurend heeft hij de mensen opgeroepen zich tot hem te bekeren, in en buiten Israël, in en buiten de kerk. Gods geloof in de mensen nodigt mensen altijd weer uit tot geloof in Hem. Geloven in God is niet het alleenrecht van christenen. En evenmin zijn alleen zij het, die zich vanuit hun geloof in God geroepen voelen daarvan getuigenis af te leggen.

Deze benadering plaatst het verstaan van zending en dialoog in een fundamenteel ander perspectief dan tot nu toe het geval was. Vanuit deze visie dienen zich nieuwe mogelijkheden aan, onvermoede kansen op een andere verhouding tussen christenen en moslims. Op weg naar het Rijk Gods zijn zij medepelgrims van elkaar en onderweg praten zij met elkaar over wat ieder van hen gehoord en gezien heeft.

God is de christenen in het streven naar een ontmoeting met moslims voorgegaan. Christenen mogen hopen, dat zij hem in onze anders-gelovige landgenoten leren kennen zoals dat tot nu toe niet mogelijk was, tot verrijking van hun eigen geloof. Christenen en moslims zijn ge-

roepen elkaar wederzijds in hun geloof in God te bevestigen, ieder vanuit de eigen ervaringen met God opgedaan, elkaar voortdurend uitnodigend om het eigen godsgeloof uit te zuiveren en zich steeds weer tot Hem te bekeren. Samen moeten zij open staan voor Gods waarheid.

Godsdienstig kunnen zij elkaar verrijken. Allen worden zij uitgenodigd minder op zichzelf en meer op elkaar gericht te zijn. Geen van hen mag God voor de voeten lopen door Hem alleen voor zichzelf op te eisen. Zowel van christenen als van moslims wordt gevraagd de tussen elkaar getrokken grenzen te overschrijden, de tussen elkaar opgetrokken muren af te breken. Christenen en moslims mogen zich hierbij aangesproken voelen door het voorbeeld van Abraham, die in goed geloof op weg ging naar het aan hem door God beloofde land, in het volste vertrouwen dat God met hem mee zou gaan."

Ook daar waait de Geest

In het - uitstekende - blad „Begrip", dat talloze helder geschreven en zeer informatieve artikelen bevat, vond ik een „ingezonden", van een doopsgezinde deelneemster aan een „consultatie over Christendom en Islam" in Oostenrijk. De titel was: „Een uitnodiging om zich gezamenlijk tot God te bekeren". Ik citeer ook hieruit een groot deel:

„... De discussie in de groep en verdere contacten met deelnemers waren voor een groot deel nieuw voor me. Het was verwarrend en nu ik er op terug kijk ook verrijkend. Hoe sta je als christen in de dialoog? Wat betekent de moslim-uitdaging voor je geloof? Ik heb wat ontdekt van de rijkdom en variatie bij de moslims. Gevoelens van superioriteit - voor zover ik die had - ben ik kwijtgeraakt. Het is me heel duidelijk geworden dat het specifieke van christen zijn ligt in het kruisdragen, in de dagelijkse ervaring van het discipel zijn. Zeker ook geloof en dankbaarheid dat die weg tot opstanding leidt, maar het perspectief verschuift: je wordt gedwongen langer bij Goede Vrijdag stil te staan. Met dit perspectief ga je kwetsbaar en open het gesprek met de moslim aan.

Ook Islam is een thematisering van het heil. Ook daar waait de Geest, buiten de grenzen van de zichtbare gemeente. Het is God en niet wij, die de bestemming van zijn schepsels bepaalt. Zou het zo zijn, dat er maar één bekeren is: die tot God? Ik heb geleerd van de moslims, dat God niet alleen de God van de (westerse) christenen is, maar Hij die de hemel en aarde gemaakt

heeft. Daar, in het belijden van deze God, ligt de wortel van de verwantschap, die ondanks alle verschillen in de dagen van ons samenzijn voelbaar was.

Ik heb dat wat ons bindt intenser ervaren dan dat wat ons scheidt. Samen moeten we ons oefenen in overgave aan God. Ik geloof dat die ervaring van verwantschap heel vruchtbaar kan zijn. De vragen van vrede en gerechtigheid komen zo opnieuw aan de orde. En dat nu gefundeerd met tevens de scherpte van on-

ontkoombaarheid. Bewust geworden van gemeenschappelijke zorg en dienst."

—☆—

Wat de lezer van dit alles ook moge denken, duidelijk zal zijn dat hier anders gesproken wordt dan in het artikel van vorige week!

Volgende keer hoop ik - in dezelfde volgorde - een aantal kanttekeningen te plaatsen bij de beide standpunten.

Immanuël

*Wanneer het niet waar is
dat er iemand in de wereld is gekomen
die de Naam draagt:
Immanuël!*

kan niemand leven.

Ik kan niet leven tussen berichten

als er geen bericht is van Hem

niet tussen haat

als er niet gezegd wordt:

alzo lief heeft God de wereld gehad.

Ik kan niet leven met schuld

als er geen komst is

en niet met een lichaam dat vergaat

als ik in Zijn handen geen sleutel weet

die past op de deur van mijn graf.

Ik wil wel bestaan

maar alleen samen:

Jahwe en ik

anders heeft het geen zin.

Mijn jongen studeert

en mijn dochter wil fröbelonderwijzeres worden.

Soms denk ik: waarvoor?

Waarvoor moet je namen van bloemen leren

en waarvoor moet je boetseren met klei?

We gaan in de wildernis

en weldra verliest alle ding zijn naam.

Maar ik zeg tegen mijn jongen: studeer

en tegen mijn dochter: boetseer maar

je doet het nooit voor niets

je doet het voor een koninkrijk

dat komt

voor een woestijn die bloeien zal

als een roos

en voor een wereld die nieuw wordt

onder Zijn handen.

De graven behoeven niet meer bezocht te worden

ook de massagraven niet meer

zelfs het graf van Anne Frank

het behoeft niet meer bezocht te worden.

Er is voor dit kind gezorgd.

Er zal ook voor haar gezorgd worden.

Niet alleen voor haar

ook voor de anderen.

Hun zuchten is gehoord

al hun geschrei

hun tranen zijn begrepen

verstaan is hun laatste snik.

En het antwoord was al gegeven:

Immanuël.

In deze naam moet alles worden meegedacht.

Uit: Tijd en Tekenen door Geert Boogaard.

Het heil is uit de Joden (3-slot)

Hoe kan Christus zo kiezen voor Jeruzalem, waarop Hij dan later blijkt zo'n diepe kritiek te hebben? Die vraag doet zich vaker in het evangelie voor.

Ik denk aan Jezus' woord tot de Kananese vrouw, die bij Jezus komt om genezing voor haar dochter. Jezus zegt dan dat harde woord: het is niet goed het brood van de kinderen te nemen om het de honden voor te werpen (Matth. 15 : 26).

Kinderen? Zijn de Joden dan kinderen? Kinderen die brood krijgen? Naar wie de Vaderlijke zorg van God uitgaat? Heeft Christus tegen de hoofdmans te Kapernaüm niet gezegd dat terwijl er velen zullen komen van oost en west om aan te liggen in het koninkrijk, juist de kinderen van het koninkrijk buiten geworpen zullen worden? (Matth. 8 : 11, 12).

Ja, tegenover de Kananese vrouw heeft Jezus het over de kinderrechten, tegenover de hoofdmans in Kapernaüm heeft de Heiland het over het kinder-gedrag.

Zo heeft de Here Jezus het tegenover de Samaritaanse vrouw over Jeruzalems rechten en spreekt Hij met de Joden in de tempel over Jeruzalems gedrag.

—☆—

Nu valt ook het juiste licht op het bekende woord waar we het nu over hebben: het heil is uit de Joden.

Daarin eert de Heiland het werk van zijn Vader aan de Joden. De zaligheid is uit de Joden, dat betekent: de lijn van het heil en van de heilsgeschiedenis loopt over de Joden. Dat woordje 'uit' wijst niet op de Joden als bron van het heil, of de makers van het heil, maar geeft de richting aan van waaruit het heil komt, de weg die God ermee gegaan is. Het heeft een betrekkelijke betekenis, dat 'uit', namelijk tegenover de Samaritanen.

Het heil komt bij de Joden vandaan omdat God het hun en niet de Samaritanen in bewaring gegeven had. Je kunt dat 'uit' 't beste vergelijken met dat andere 'uit' dat van moeder Maria gebruikt wordt. „Maria, uit wie Jezus geboren is” (Matth. 1:16). De zaligheid is uit de Joden, precies zoals Jezus uit Maria is. En dan weten we van Maria voldoende dat ook zij niet de eigenlijke oorsprong van 't heil is. Die moet bij God in de hemel gezocht worden.

Ik denk dat we die gesprekssituatie heel goed in de gaten moeten

DOOR
H. DE JONG
AMSTERDAM

houden. Ook als wij nú dat woord van Jezus willen gebruiken.

Dit is tegen een Samaritaanse gezegd, tegen een 'buitenkerkelijke'.

Dat betekent dat wij zo ook naar buiten toe moeten spreken.

Als mensen in ons bijzijn op de Joden afgeven, dat we dan op de ketting springen en zeggen: denk erom, je onteert God. Want Hij heeft dit volk willen gebruiken om de Christus in de wereld te brengen. Voor ons is dit volk verbonden met de Christus. Afblijven!

—☆—

Maar dit kan heel goed samengaan met dat andere, dat wij met de Joden zelf een diep geestelijk gevecht voeren over de Christus, waarin het, zoals ditzelfde evangelie naar Johannes laat zien, heel fel en heel scherp kan toegaan.

Naar buiten toe, bijvoorbeeld naar de antisemitisten van onze samenleving toe, zijn wij, de Joden en de christenen, broeders. Onderling echter zijn wij vijanden.

Dat is toch beslist niet zo'n moeilijk onderscheid.

Ligt het bijvoorbeeld in de verhouding met rooms-katholieken anders?

Kunnen wij blij zijn met antipapisme? Zijn we dáártegenover niet gehouden tot solidariteit met de roomsen?

En hoe ligt dat ten aanzien van bijvoorbeeld de uiterst rechtse en zware protestanten, die wel bekend staan als de zwarte-kousen-kerken?

Waren wij niet verplicht tot solidariteit met hen toen ze van Vrij Nederland tot Telegraaf toe werden bespot in de Elspeet-affaire (u weet wel? inenten of niet?). Wees tegenover de honden soli-

dair met hen, was toen het parool.

Als je zulke groepen tegenover de buitenkerkelijken in bescherming neemt, dan betekent dat niet dat je naar binnen toe ophoudt ze te bestrijden. Nee, maar tegenover de buitenwacht bedenken je wat God toch ook in hun midden gewerkt heeft.

We zullen moeten leren onderscheiden.

En hier hebben we dus deze belangrijke onderscheiding gevonden: Wat de Here God aan de Joden gegeven heeft en wat zij ermee gedaan hebben. Of, zonder Joden wat de Here God óns gegeven heeft en wat wij ermee doen.

Het zou toch kunnen zijn dat de Heiland vandaag in een gesprek met een buitenkerkelijke zou zeggen: het heil is uit de Nederlands Gereformeerden, maar dat Hij tegelijk tot die Nederlands Gereformeerden zelf zou zeggen: jullie hebt de duivel tot vader.

—☆—

Ik denk zelfs dat er een diepe geestelijke samenhang is tussen die twee woorden uit het Johannes-evangelie.

Dat Jezus daarom tot de Joden dat scherpe woord kon zeggen: jullie hebben de duivel tot vader, omdat het heil uit de Joden is. Het verwijt is de keerzijde van de adeldom.

Anders gezegd: je kunt in je godsdienst alleen maar dan zo verschrikkelijk scheef gaan als je eerst bevoorrecht bent geworden.

De Heiland zou dus tegen Samaritanen en anderen nooit zeggen: gij hebt de duivel tot vader.

Dat zijn woorden die alleen vallen als dat schrijnende plaats vindt: „Hij kwam tot het zijne en de zijnen hebben Hem niet aangenomen” (Joh. 1 : 11).

Dit bekende woord uit het begin van het vierde evangelie laat eigenlijk de verbinding zien tussen het gezegde van Jezus tot de Samaritaanse: het heil is uit de Joden (dat volk is het zijne) en het verwijt uit Johannes 8: jullie hebt de duivel tot vader, (want: de zijnen hebben Hem niet aangenomen).

Adeldom verplicht. Bevoorrechtiging schept verantwoordelijkheid. Daarom liggen eer en blaam heel dicht bij elkaar.

—☆—

Toch wil ik met iets dankbaars eindigen.

Als we de Here Jezus achterna zeggen: het heil is uit de Joden, dan verstaan we dat dus van hun bevoorrechtiging, maar wij denken

toch ook aan de vele Joden, uit vroeger en later tijd, die zich dat heil door het geloof in de Here Jezus toegeëigend hebben.

Het is toch gelukkig niet zo dat het heil door hen heen gegaan is als water door een buis zonder dat het hen zelf bevroede.

Van lang niet allen van hen geldt dat ernstige en scherpe: gij hebt de duivel tot vader.

Het heil is uit de Joden en wil hen er ook altijd weer in betrekken.

Dat geldt ook voor vandaag.

*Van de stad
der toekomst
tekenen zich
de contouren
vaag
af
tegen de einder
nu nog
versluierd
door laaghangende
wolken verdriet
door verblindende
sneeuwstormen pijn
door de schroeiwind
die leven
heet.*

*Blijf
in beweging
graaf fanatiek
een pad
door de sneeuw
sleep je koppig
voort
van oase tot oase
door het brandende
zand
want
God staat
garant
voor het stralende
land
der belofte
voor zijn windstille
stad
waar leven
leven is.*

Uit: Apocalypse voor kinderen
door
Meint R. van den Berg

SAMEN?!

In Opbouw van 31-10 staat het laatste deel van een door Ds H. de Jong gehouden causerie over de identiteit van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Ter afsluiting worden enkele vragen en antwoorden overgenomen uit de discussie die op de lezing volgde.

Eén van de daargestelde vragen, evenals een deel van de causerie zelf, betrof de samenwerking tussen CGK en NGK, een volgende vraag ging over die samenwerking maar dan zoals die in Nieuwegein plaats vindt. „U ziet toch in Nieuwegein dat het kan?” luidde ongeveer de vraag. Het antwoord van Ds De Jong vloei- de logisch voort uit zijn betoog, en ik zal het hieronder nog overnemen. Maar echt gelukkig ben ik er niet mee, met dat antwoord. Vandaar deze reactie, waarin ik graag een heel ander antwoord wil geven op diezelfde vraag: U ziet toch in Nieuwegein dat het kan, die samenwerking?

Afwachten!

Ik begin, wat ingekort, het antwoord van Ds De Jong over te nemen: „Afwachten! Dat is bijna cynisch, (...). Maar het is toch ook gemakkelijker samen te sterven dan samen te leven...? Ja, dat is serieus, dat is toch ook in het concentratiekamp zo geweest, dat je samen de dood onder ogen moest zien en dat toen wat verbond ook inderdaad verbond. Maar daarna kwam het leven weer met zijn grote diversiteit van welk antwoord moet op dit probleem gegeven worden en welk antwoord op dat? En dan is het ergens reëel dat je dan weer minder één bent. (...) Maar in grenssituaties van het ziekenhuis en concentratiekamp, grenssituaties van het leven, is het dan zo vreemd dat je daar tot meer eenheid komt dan in het open veld? Het pad is daar toch veel smaller, zodat je eerder naast elkaar loopt?”

Wanneer ik deze, jammergenoeg wat beladen, woorden in het licht zet van de 3 artikelen dan denk ik dat Ds De Jong wil zeggen: De situatie zoals die is in Nieuwegein is niet normatief voor de samenwerking tussen CGK en NGK. In plaats van naar samenwerking te streven, wat maar weer tot nieuwe scheuring zou leiden, moet je met realiteitszin kijken en vaststellen dat kerken niet zomaar weer bij elkaar komen en dat we er voorlopig goed aan doen te streven naar goede verhoudingen, om zo als goede vrienden bij elkaar in de buurt te blijven. Maar in (bijvoorbeeld) Nieuwegein zijn er bijzondere omstandigheden waar-

DOOR W. VAN DEN BRINK HOUTEN

in men extra op elkaar is aange- wezen. Daar lijkt het daarom te kunnen. Maar als straks alle di- versiteit van het leven weer op- komt, de verschillen boven kom- men? Afwachten!

Bij dit antwoord wil ik 4 kant- tekeningen plaatsen die samen moeten duidelijk maken waarom ik niet gelukkig ben met wat Ds De Jong zegt en waarbij ik voor- al naar de situatie in Nieuwegein blijf kijken.

A. Inderdaad, de situatie in Nieuwegein is een bijzondere. Om wat te noemen:

1. Voor een groot deel be- staat de gemeene uit jon- ge gezinnen met niet al te ver uiteenlopende ideeën over gewoonten en ge- bruiken (bijv. liturgie).
2. Er waren in Nieuwegein nog geen gevestigde CGK en NGK met al ingenom- men posities.
3. De afstand tot Utrecht werd met het opgroeien van de kinderen méér ge- voeld.
4. Getalsmatig waren zowel CGK als NGK te klein om in Nieuwegein zelf- standig te kunnen be- staan.
5. Beide kerken hadden na- genoeg evenveel leden in Nieuwegein.

En in zo'n situatie kunnen dingen ontstaan die in ande- re plaatsen veel moeilijker zouden zijn. Ds De Jong kijkt daarom naar Nieuwegein als uitzondering. Ik doe dat ook wel, maar wil toch vooral naar samenwerkingsgemeen- ten kijken als uitzonderlijk begin.

B. Ds De Jong bepleit een lako- nieke houding tegenover sa- menwerking: Kerken komen niet zomaar weer bij elkaar. Streef daarom liever naar vriendelijkheid en goede re- laties met de CGK dan aan te sturen op samenwerking met alle risico's van een nieu- we breuk.

Maar, zegt hij in antwoord op een vraag, ik gun u uw hoop.

Nu heb ik niets tegen 'gere- formeerde nuchterheid', in tegendeel. Maar ik haak af wanneer die nuchterheid en realiteitszin lijken af te re- kenen met de hoop op verde- re kerkelijke eenheid en het proberen die te bereiken.

Juist in de gemeente moeten realisme en hoop hand in hand gaan. Als ik de gebro- kenheid van de kerk zie, kan ik die accepteren als een ge- volg van onze zonde en kan ik met realiteitszin vaststel- len dat de weg naar eenheid niet eenvoudig en vol risico's is. Maar ik kan het toch niet accepteren als iets wat erbij hoort, waarin ik moet berus- ten? Daarmee zeg ik eigen- lijk meteen dat ik het zinvol vindt om als NGK na te den- ken over de eigen identiteit, maar dat ik daarin veel meer dan in de causerie gebeurt, in dat eigene op zoek zou gaan naar wat ons met anderen verbindt. Dat 'eigen-aardige' is, wanneer het gebruikt wordt als peiler onder een brug naar anderen toe zoveel nuttiger als wanneer er als een schutting iets eigens mee wordt afgepaald.

C. In het antwoord en in de toelichting daarop klinkt dus iets negatiefs, 'bijna cynisch' noemt Ds De Jong dat zelf. Iets van af-stand en sombere verwachting: afwachten! In dat sceptische, afwachtende en onwennige tegenover een samenwerkingsgemeente als Nieuwegein, staat Ds De Jong niet alleen. Van beide kanten proef ik die houding veel vaker. Je weet niet pre- cies wat je eraan hebt, aan

OPBOUW TIJDENS EN NA DE FEESTDAGEN

Vanwege de komende feest- dagen zal Opbouw volgende week niet verschijnen en telt dit nummer meer dan het normale aantal pagina's.

Het eerstvolgende nummer zal op 9 januari 1987 ver- schijnen.

Bestuur en redactie wensen u goede feestdagen en een gezegend 1987 toe.

zo'n samenwerkingsgemeen- te. Waar staan ze nou pre- cies en is er in het licht van de landelijk wat stagnerende toenadering wel toekomst voor zo'n gemeente?

Deze afstand die ik proef, - ondanks overigens de steun die we in de afgelopen maan- den van C- en NGK-zijde mochten ontvangen in en voor ons beroepingswerk, waarvoor we bijzonder dank- baar zijn, dat wil ik graag met zeer veel nadruk zeggen -, deze afstand verwordt zo ge- makkelijk tot een zekere iso- lering en ik zou het jammer vinden als dat zou gebeuren.

D. Tenslotte denk ik dat wordt onderschat wat het in de praktijk wil zeggen, wat er gebeurt, wanneer twee plaat- selijke gemeenten zo hele- maal samen op pad gaan als in Nieuwegein gebeurt. Daar-

Nieuwjaar

*Nog eens ten einde 't oud en vooraan 't nieuwe jaar,
Nu tel ik tachtig op negen maanden naar.
Waar zijn de zeventig en negen jaren henen?
Als nieuwe dromen elk verschenen en verdwenen,*

*En nu de volle som, maar enen ouden droom.
Wanneer zal 't einde zijn? Hoelang staat d' oude boom
Op taaie wortelen en weert zich onder allen,
Die 's daags bij duizenden rond om hem nedervallen?*

*Hoe lang en wankelt mijn onafgesloten kracht
Niet meer als andren meest ter halverwege placht?
Gij weet het, Heer, alleen, en houdt het mij verborgen.
Laat die onkunde mij tot meer en meerder zorgen
Gedijen, om een eind, 't zij nog ver of nabij,
O goedertieren God, dat Dij gevallen zij.*

C. Huygens

op vooral wil ik ingaan in mijn antwoord op de vraag uit het begin.

Groei en vergroeiing

„Kan het, die samenwerking in Nieuwegein?” Als antwoord wil ik wijzen op drie aspecten van de samenwerking in Nieuwegein: de groei, de vergroeiing en het naar buiten gekeerde.

1. Zonder de vele zwakten en fouten te willen bagatelliseren, kan ik toch zeggen dat het goed gaat in Nieuwegein. Er is sprake van groei in gemeente-zijn, waarin met alle vallen en opstaan, blunders, gaven en eigenwijzigheden van een jonge gemeente, jeugdwerk wordt opgezet, bijbelkringen draaien, markt-evangelisatie voor kinderen is gestart en allerlei andere gemeente-activiteiten op gang komen. Er is ook groei in getal. Waar de afgelopen drie jaar de burgerlijke gemeente niet meer groeide, nam het aantal gemeenteleden toe van 170 (okt. 1983) tot 307 op dit moment (waaronder 150 kinderen). Veel mensen zijn opnieuw actief geworden in de gemeente, waar ze eerst wat aan de kant stonden.

Kortom: Er is groei. En hoeveel problemen er in de toekomst wellicht uit samenwerking voortkomen, en waarvoor je de ogen niet mag sluiten, voorlopig kijken we in dankbaarheid naar een gezegend samen op pad gaan.

2. In de praktijk van alle-dag is de gemeente één. Kerkgrenzen vallen weg en zijn voor velen nog maar nauwelijks te achterhalen. Zo één zijn, wil ook iets heel gewoons zeggen: er ontstaan allerlei vriendschappen, tussen ouders en zeker ook tussen kinderen (- u hoeft alleen maar de 'ruilbeurs' te zien die zondags na de dienst ontstaat, waarna maar enkelen met (alleen) de eigen kinderen naar huis gaan, om dat te beamen -), er ontstaan werkkontakten en ontmoetingen in de buurt. En voor je het weet ontstaat een hechtheid van banden en bandjes tussen mensen. En opeens zie je dat bij zaken waarover in de gemeente verschillend wordt gedacht de 'scheidslijn' niet (meer) samenvalt met de 'kerkelijke-afkomst'. Dan blijkt ook in het beroepingswerk (hoe verdelend is dat vaak niet) de vraag CGK/NGK? geen enkele rol te spelen: we zoeken een predikant (C/NGK) die bij ons past. (We zijn daarom als gemeente ook blij dat we deze week mochten horen dat Ds

Moerdijk uit Roozenburg het beroep naar onze gemeente heeft aangenomen).

En dan zeg je: naar buiten toe gebruiken we het woord nog maar, maar eigenlijk is er geen sprake meer van samenwerking: er bestaat geen samenwerking tussen één. Van groei komt vergroeiing. Vergroeiing en geen versmelting, want ieder heeft iets eigens ingebracht, waarmee we elkaar verrijken. Die ruimte is er.

Mij troffen de woorden van Ds De Jong in zijn antwoord over de TSB en ik neem ze graag voor Nieuwegein over: we hebben zo weinig status dat we onder alle radar doorvliegen en daardoor echt lekker werken. En dan zie je eigenlijk geen verschil van die komt daarvandaan en die komt daarvandaan, we zijn met de zaak bezig.

3. Met de zaak bezig-zijn betekent werken, binnen de gemeente en naar buiten toe. Dat laatste is in een slaap-

stad als Nieuwegein, met al de eenzaamheid, maatschappelijke ellende en geestelijke armoede, een duidelijke taak. Je treed dan als C/NGK naar buiten, samen, een teken van eenheid in een stad waar velen de kerk zien als een repeterende breuk. Als je daarin in eenheid naar buiten treed schept dat ook verplichtingen, dat doe je niet zomaar vrijblijvend. Niet alleen om de gemeente zelf, maar ook omdat je een Naam hebt hoog te houden. Je verplicht je voor zover het van jou afhangt die eenheid te bewaren voor het heil van de gemeente en om niet Gods Naam in de wereld te grabbel te gooien. Eenheid aangaan is ook ervoor willen knokken om die te behouden. En daarom ben ik voor de plaatselijke eenheid in Nieuwegein niet benauwd.

Daarmee heb ik denk ik een ander antwoord gegeven op de vraag: Kan het?

Ja, plaatselijk kan het! Je moet

in alle nuchterheid onder ogen zien dat het niet altijd zo eenvoudig zal blijven als het lijkt wanneer het elan van een nieuwe start nog volop aanwezig is. Maar iedereen ziet dat het kan en het vechten waard is.

Het kan, misschien voorlopig alleen maar in die bijzondere situaties, waar samengaan zo ver gaat dat het wordt tot vergroeiing: samen zondags onder het Woord en aan het Avondmaal, samen werken binnen de gemeente en naar buiten toe.

In zo'n situatie wordt samenwerking in alle nuchterheid bekeken toch nog tot een teken van hoop, niet in de laatste plaats voor onszelf in Nieuwegein, in tijden waarin de toenadering landelijk soms lijkt te stagneren.

Laten we het daarom niet laten bij 'afwachten', maar naar elkaar 'op zoek gaan', ook al kan dat noodgedwongen soms, en misschien gedurende langere tijd, niet verder gaan als in vriendschap naast elkaar op lopen. Met hier en daar het bewijs dat het kan, die samenwerking.

Niet koud en niet heet

De brief aan de gemeente van Laodicea (Openbaring 3 : 14-22) is een brief, die je niet naast je neer kunt leggen. De mensen in die plaats zullen er indertijd ook wel van geschrokken zijn.

Laodicea was een welvarende plaats in Klein-Azië. Er was industrie en handel, er was een universiteit, er was rijkdom. De mensen daar waren zich dat allemaal ook wel bewust, ze wisten het, dat ze het wel goed hadden. Ze waren ook wel tevreden met hun positie en met zichzelf. Hadden zij dit alles niet bereikt?

In die plaats was ook een gemeente van de Here Jezus. En die gemeente krijgt een brief, die begint met: 'Ik weet Uw werken, jullie zijn koud noch heet'. De Here Jezus had er heel weinig woorden voor nodig om de situatie in deze gemeente te omschrijven. Kort en krachtig zijn Zijn woorden. De gemeenteleden in Laodicea waren lauw. Er was geen smaak aan. Hete koffie is lekker, koude koffie smaakt niet zo best, maar lauwe koffie is helemaal niet te drinken. De mensen, voor wie deze brief bestemd was, zijn misschien heel bedrijvig geweest in hun werk en allerlei andere dingen. Met de dienst aan God, het leven en werken voor Hem, namen ze een loopje. Ze zeggen geen 'nee' tegen het geloof en zijn dus niet

Terloops...

DOOR
P. C. VAN WIJK
ZALTBOMMEL

koud, maar ze lopen er ook niet echt warm voor.

Niet koud en niet heet. In deze brief staat wat vrij vertaald zo iets als het volgende: Jullie weten het allemaal zo goed, maar je doet er niets mee. Jullie gaan naar de kerk, maar je hart is er niet bij. Jullie luisteren naar de preek, maar je geeft het Woord geen kans je leven te vernieuwen. Jullie lezen deze brief wel, maar zelf zijn jullie beslist geen leesbare brieven voor Mij voor anderen. Aan de buitenkant lijkt het allemaal wel wat, maar als puntje bij paaltje komt, is het allemaal niks.

Je zult als gemeente zo'n brief krijgen. Stel je voor, dat de dominee aanstaande zondag zo'n brief voorleest voor de gemeente, waarvan je lid bent. Ik denk, dat de mensen in de kerk wel even zouden schrikken. En jij?

Ook voor vandaag

Dat in de kerk voorlezen van zo'n brief hoeft natuurlijk niet. Want de brief aan Laodicea staat niet voor niets in de bijbel en is dus ook voor ons bestemd. Ook wij kunnen vandaag niet om die brief heen. En dus is het van belang ons af te vragen, hoe het

met ons staat. Hoe zijn wij, hoe ben jij? Koud, heet of lauw?

Koud is die jongen, die de kerk uitloopt en zegt God niet nodig te hebben, omdat hij Hem kan missen als kiespijn. Heet is het meisje, dat echt warm loopt voor de Heer en het de Emmaüs-gangers nazegt: 'Brandt mijn hart niet in me...?'

De brief aan de gemeente van Laodicea roept ons op tot zelf-beproeving. Hoe zit het bij ons, waar staan we?

Het is opmerkelijk, dat Jezus tot drie keer toe in deze brief zegt, dat Hij aan de deur staat te kloppen. Hij staat dus buiten. Maar Hij blijft daar wel staan en Hij blijft kloppen. Hij zegt: 'Omdat ge lauw zijt en noch heet, noch koud, zal ik u uit Mijn mond spuwen'. De mensen in Laodicea hebben het goed kunnen begrijpen, nog beter dan wij met onze lauwe koffie.

Want langs Laodicea stroomde een beekje vanuit een warme bron in Hiërapolis. Het water bij Laodicea was niet heet meer, maar ook niet helemaal koud. Voor velen was het drinken uit die beek een tegenvaller: lauw water!

Niet te drinken, uitspuwen. Jezus spreekt duidelijke taal, maar intussen blijft Hij kloppen. Hij wil die mensen daar hebben, bij Zich hebben en houden en met hen eten en drinken. Als ze maar willen luisteren. Daar gaat het om. Toen en nu!

Persschouw

In het licht van Genesis?

Onder bovengenoemde titel geeft drs J. A. van Delden in het reformatorisch opinieblad „Koers” een uitvoerige bespreking van het boek: „In het licht van Genesis, christelijke wetenschappers over schepping en evolutie”, dat werd uitgegeven door de Vuurbaak te Barneveld. Aan dit geschrift verleenden zowel vrijgemaakte als niet-vrijgemaakte auteurs hun medewerking. Van Delden vraagt zich af of ieder in vrijgemaakt-gereformeerde kring nog vasthoudt aan het onverkorte principiële standpunt en uitgangspunt, dat Genesis 1-3 een historische beschrijving bevat van hoe God mens en wereld

schiep. Of, zo vraagt hij in de kop boven zijn artikel, sneuvelen de eerste hoofdstukken van de Bijbel in een proces van vergeestelijking, al of niet ontsproten aan de evolutieleer? In dat verband gaat hij ook nader in op de bijdrage van de Kamper Oud-Testamenticus van de Broederweg Prof. drs H. M. Ohmann en merkt hij het volgende op:

Het geheel in geding

Men zou kunnen zeggen, dat het hoofdstuk over „Het Oude Testament en de natuurwetenschap” dat nu volgt, het centrale hoofdstuk in dit boek zou moeten zijn. Prof. Ohmann schrijft hier over exegetische zekerheden en moeilijkheden. Helaas stelt dit hoofdstuk zeer teleur. De kern van het betoog in het kader van dit boek is de opvatting van de schrijver, dat we in Genesis te maken hebben met een soort beeldspraak, antropomorfisme, een aan de mens aangepaste manier van spreken over iets, dat in werkelijkheid anders is. Om „het onbegrijpelijke toch enigszins begrijpelijk te maken heeft de HERE Zich bediend van de aan iedere Israëliet en aan ieder mens meest gangbare woorden voor een tijds-eenheid: „dag” en „nacht”. God zou als het ware willen zeggen: „Vergelijk het maar met uw dag en nacht”. En elders schrijft prof. Ohmann: „zowel in het woord „dag” als in het woord „avond” zien we de Zich openbarende Schepper zich aanpassen aan ons begrip.”

Kortom, God spreekt over dag om Zich aan te passen bij wat wij ons kunnen voorstellen, maar de exegeet verklaart dat de dag geen dag was, omdat hij zich dat niet kan voorstellen! Hier wordt het denken van de mens de norm voor het lezen van de Bijbel, in plaats dat de Bijbel de norm vormt voor het denken van de mens. Hetzelfde antropocentrisch exegetiseren komen we tegen in het volgende citaat: „Kan men, zo vragen wij, zich een aarde voorstellen, die ook maar een ogenblik geen deel zou uitmaken van een zonnestelsel; zonder met andere planeten op de zon als middelpunt betrokken te zijn? Dan was de aarde eens de aarde niet zoals wij die nu kennen en die de HERE van het begin af onveranderd in stand heeft gehouden.”

Ik meen dat een dergelijke redenering principieel moet worden afgewezen. Stel u voor, dat iemand zou beweren, dat we bij de slang in het paradijs niet moeten denken aan een echte slang, maar aan een onbegrijpelijk gebeuren, dat we maar moeten vergelijken met een sprekende slang. Of dat wij het spreken van de slang anders moeten gaan lezen omdat wij ons geen spreken-

de slang kunnen voorstellen. Ik moet zeggen, dat ik geen principieel verschil zie tussen argumenten, die Geelkerken destijds aanvoerde en de argumentatie van Ohmann.

De Generale Synode van de (Vrijgemaakt) Gereformeerde Kerken in Nederland heeft op 24 augustus 1984 een brief geschreven aan de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland. In deze brief wordt van vrijgemaakte zijde bezwaar geuit tegen de opvattingen van prof. Oosterhoff, de hoogleraar Oude Testament in Apeldoorn. Het is op zijn minst verwonderlijk om nu door de vrijgemaakt-gereformeerde oudtestamenticus in Kampen opvattingen te zien verdedigd, die even aanvechtbaar zijn. De toekomst zal leren of de vrijgemaakte waakzaamheid naar binnen toe even groot is als naar buiten.

Het hoofdstuk van Ohmann bevat meer aanvechtbare exegeses. Dit opstel wordt daardoor, ondanks het vele goede dat er ook in te vinden is, tot een teleurstellend en verontrustend geheel. Om prof. Kamphuis nog eens te citeren: „Hier is het geheel in geding”.

Wij veroorloven ons hierbij enkele kanttekeningen. Het is opvallend, dat de vrijgemaakt-gereformeerde van Delden deze kritiek uit aan het adres van een eigen hoogleraar! Hopelijk leert men hierdoor in die kring eens wat minder hoog van de toren te blazen. Overigens mogen wij ervoor bewaard blijven vlot klaar te staan met het plakken van etikettes. Het gaat hier aktueel om indringende hermeneutische vragen.

O. Mooiweer, Enschede

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Dordrecht

In afwijking van het vermelde in het nummer van 5 dezer is en blijft het scribaat der kerk: mevr. C. van Heusden-van Driel, Riouwstraat 86, 3312 XM Dordrecht, tel. 078-145101.

Ned. Geref. Kerk van Enschede-Noord

Het adres van de penningmeester L. J. Feunekes is gewijzigd in: Veenstr. 92, 7514 ER Enschede, tel. 053-305444.

Student met preekconsent

Het adres van student H. van

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288
Gironummer 404945
t.n.v. Geref. Persver. Opbouw.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

Winkelhoff luidt thans: Dreef 7, 5504 LA Veldhoven, tel. 040-544993.

Ned. Geref. Kerk van Amsterdam-Centrum

Ds J. F. van Hulsteijn JFzn., emeritus-predikant van Nieuwendam/Amsterdam-Noord en Oostzaan, heeft op 13 december j.l. de 80-jarige leeftijd bereikt. Zijn eerste standplaats was de gemeente Slikkerveer.

Hij is thans woonachtig in Hollandse Rading, Schepersveld 13. De redactie wenst hem van deze plaats alsnog van harte geluk met deze dag en spreekt de hoop uit dat hij - zo de HEERE wil - zijn verdere levensavond blijmoedig mag ervaren.

Theologisch Studie Gezelschap

Het TSG (vroeger geheten: Kring van jonge predikanten) heeft zijn programma voor het eerste halfjaar 1987 vastgesteld. Ter informatie van alle predikanten (dus niet alleen van de jongeren) vermelden we hier, wat er is afgesproken:

- 19 jan.: G. van Atten, preek O.T.; tevens demonstratie tekstverwerker door W. Smouter.
- 23 maart: W. Louwerse leidt in: P. Sloterdijk, Kritiek van de cynische rede.
- 27 april: H. C. Mijnders, preek Heid. Cat.
- 22 juni: J. M. Mudde over: Evangelisatie.

Waarom?

WAAROM vraagt om een reden.
Waarmee ben je bezig?
Verdient het de aandacht wel?

Een eerlijke probleemstelling als het om de Papoea's gaat.
Waarom de Papoea's?

- ★ omdat het onze Papoea's zijn, al eeuwenlang.
- ★ omdat wij nationaal en internationaal onrecht blijven afwijzen.
- ★ omdat het volk van de Papoea's niet zonder hulp kan, wil het een overlevingskans behouden.

DAAROM leest u deze woorden.
Het gaat om onze verantwoordelijkheid.
Maak die waar en laat de Stichting Hulp aan Papoea's in Nood uw vertrouwen waard zijn.
Om uw hulp verder te brengen, daarvoor is er het Papoeafonds.

Papoeafonds

Ede
Postgiro 243000
Bank: Rabo-Ede
Rekening 44 40 72 470

Secretariaat

Van Randwijcklaan 104
3815 MT Amersfoort
Telefoon
033-728690

Alle bijeenkomsten vinden plaats op maandagmorgen, van 10.00 tot 12.30 uur, in het kerkgebouw van de Ned. Geref. Kerk te Breukelen aan de Dillenburgstraat. Voor nadere informatie: J. C. Schaeffer, Emmeloord, telefoon 05270-16565, en M. H. T. Biewenga, Zoetermeer, telef. 079-517928. Alle kollega's hartelijk welkom!

Kerstcongres Wezep

De jeugdvereniging van Wezep organiseert op 2e kerstdag het jaarlijks Kerstkongres. Ds J. van Atten uit Dalfsen zal spreken over het onderwerp: „De macht van het duister” n.a.v. 1 Cor. 10:21: „Gij kunt niet de beker des Heren drinken en de beker der boze geesten”. Welke invloed heeft het rijk van

de duisternis in ons leven? Hoe moeten we er mee omgaan? Daarna is er een gezamenlijke broodmaaltijd met soep (zelf brood meenemen).

Op het avondprogramma staat de gospelgroep „Hodia” uit Wapenveld.

Vanaf 14.00 uur is de koffie klaar. We beginnen om 14.30 uur. Het avondprogramma zal om 19.30 uur beginnen en duurt tot ongeveer 22.00 uur.

De entree is f 5,-.

We willen je van harte uitnodigen dit met ons mee te maken in „Ons Gebouw”, Zuiderzeestraatweg 503, Wezep.

De jeugdvereniging
uit Wezep

Help

Papoea's in Nood

Papoeafonds

Ede
Postgiro 243000

Secretariaat
Van Randwijcklaan 104
3815 MT Amersfoort
Telefoon 033-728690

International Christian University

DOCTORAAL-studie GESCHIEDENIS

De Evangelische Hogeschool biedt een Geschiedenis MO/B-opleiding af te sluiten met een aanvullende doctoraalstudie voor het behalen van een volledig erkend doctoraal diploma.

Op deze studie, welke in september 1987 (bij voldoende deelname) aanvangt, staat de inschrijving thans open bij de afdeling ICU-doctoraalstudies. Het volgen van deze opleiding leidt niet alleen grondig op voor de gebruikelijke examenstof, maar bovendien wordt een Schriftuurlijke visie op de geschiedenis onderwezen.

BON Stuur mij vrijblijvend informatie over uw doctoraalstudie GESCHIEDENIS

naam :

adres :

postcode: plaats:

Evangelische Hogeschool, Antwoordnummer 151,
3800 VB Amersfoort

Boeken, Periodieken
en Handelsdrukkerij

Drukkerij „Steenbergen”

Gestigd sinds 1901

Postbus 244 — 3700 AE Zeist

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist — Tel. 03404-22452

Elke dag getuigend van Gods trouw, is vannacht gestorven

ARIE ROS

mijn zo innig geliefde man en onze onvergetelijke vader en opa, oud 64 jaar.

Maassluis: J. ROS-VAN EEKEN

Haarlem: A. VAN VEELLEN-ROS

A. J. VAN VEELLEN

Leeuwarden: G. SLAGER-ROS

A. SLAGER

Rotterdam: J. ROS

J. ROS-BERENDS

Katwijk a. R.: M. VAN DELFT-ROS

R. VAN DELFT

Vlaardingen: H. ROS

A. ROS-NOBEL

Rozenburg: P. ROS

S. ROS-BROER

Maassluis: W. ROS

F. ROS-BLOM

Maassluis: K. ROS

W. ROS-VAN DER LINDE

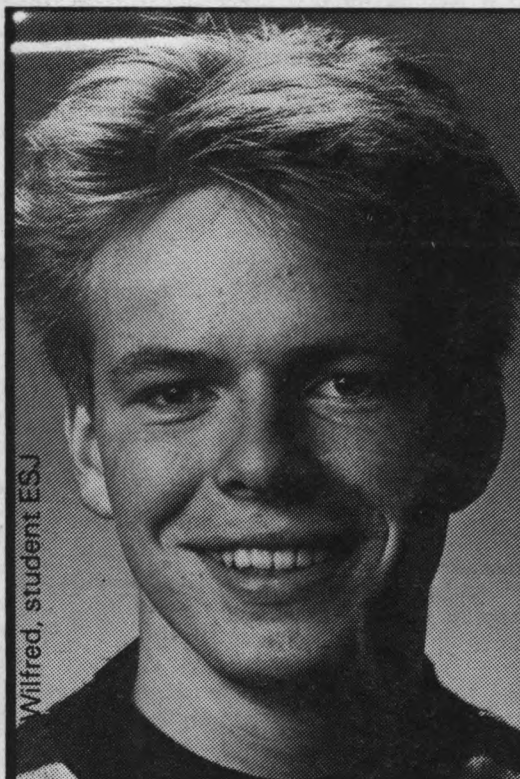
Noordwijk: S. ROS

Noordwijk: A. ROS

en kleinkinderen

Maassluis, 5 december 1986,
Zuiddijk 92, 3143 AT

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.
Geen bezoek aan huis.

„Je krijgt hier een stel vaardigheden mee, waarmee je als journalist goed uit de voeten kunt.”

Stuur mij vrijblijvend
informatie over de ESJ

(postzegel niet nodig)

Naam:

Adres:

Postcode/Plaats:

Evangelische Hogeschool • Antwoordnummer 151
3800 VB Amersfoort • Tel. 033-621731

„Wat je noemt een voltreffer”

De Evangelische School voor Journalistiek, een vierjarige opleiding met een uitgesproken christelijk karakter. Het programma is breed, praktisch en vormend. Na de ESJ heb je een goede kans op een baan, zowel bij orthodox-protestantse bladen als bij algemene instellingen. Een ideale opleiding als je goed nieuws door wilt geven. De ESJ is door de overheid erkend; je komt dus in aanmerking voor een rijksstudietoelage. Aanmelden voor 6^e maart 1987.

Evangelische Hogeschool

Grote Haag 23
Postbus 957
3800 AZ Amersfoort
Tel. 033-621731

BIJBEL EN WETENSCHAP
IN HET NOVEMBERNUMMER LEEST U O.A.:

HET LIJDEN VAN JEREMIA — drs. H. Lalleman-de Winkel
LAPIDE ONDER DE LOEP — drs. P. A. Siebesma

VRAAG EEN PROEFNUMMER AAN: 033 - 62 17 31